

KNJIGA O TAJNAMA POSTA* **(Ebu Hamid El-Gazali)**

U ime Allaha, Svemilosnoga, Samilosnog!

Allahu hvala, Onome Koji blagodatima uzvisi robove Svoje, braneći ih od đavolskih (šejtanskih) spletki i djelâ, ubijajući mu svaku nadu i plan mu kvareći. Hvala Mu što je post učinio bedemom prijatelja Svojih (evlijâ) i štitom. Prijateljima Svojim pootvarao je vrata džennetska, i podučio ih da znaju da su ustaljene strasti način šejtanskoga ulaska u srca. Njihovim učvršćivanjem spokojna duša (*en-nefsul-mutmeinna*) postaje oličenje jakog oružja u slamanju njenog protivnika.

Zazivam blagoslov na Muhammeda, poglavara svih stvorenjâ, pročistitelja običaja, i na porodicu njegovu (*Ehlu-bejt*), i na prijatelje mu, one pronicljivoga pogleda, oštromerne. Neka je spas na sve njih, potpuni i opetovani.

Post je četvrtina vjere (imâna), što se zaključuje na osnovu Alejhisselamovih riječi:

*Post je polovina strpljenja.*¹

Također, ovo se zaključuje i na osnovu riječi:

*Strpljenje je polovina vjere.*²

Potom je post izdvojen svojom posebnošću među ostalim stupovima vjere, što pokazuju riječi Uzvišenoga Allaha koje nam prenosi Vjesnik, a.s.:

* Poglavlje iz knjige: IHJAU ULUMID-DIN (Oživljavanje vjerskih znanosti), Knjiga 2, Ebu Hamid El-Gazali, Izdavač: Bookline, Sarajevo, 2004. god.

¹ Hadis bilježi et-Tirmizi i ocjenjuje ga dobrim, prenoseći ga od čovjeka iz Benū Selima. Hadis bilježi i Ibn Mâdže, prenoseći ga od Ebū Hurejre.

² Hadis bilježi Ebū Nuajm u djelu el-Hil'je, te el-Hatib u djelu et-Târih, prenoseći ga od Ibn Mesûda, dobrim nizom prenosilaca.

Za svako dobro piše se deset takvih pa sve do sedam stotina puta više, izuzev posta, on je Moj i Ja za njega nagrađujem.³

Uzvišeni veli:

Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagradeni.⁴

Post je pola strpljenja, a njegova vrijednost doseže haman nemoguće. O njegovoj vrijednosti dovoljno je spomenuti riječi Alejhisselama:

Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, zadah postačevih usta kod Allaha ljepši je od mirisa miska. Allah Silni i Veličanstveni kaže: "Ostavlja strasti svoje, jelo svoje, i piće svoje radi Mene. E pa post je Moj, i Ja za njega nagrađujem."⁵

Pripovijeda Alejhisselam:

Džennet ima vrrata, zovu ih gasnost (er-rejjān). Na njih samo postači ulaze. Oni su mjesto ostvarenja susreta s Allahom Uzvišenim, nagrada za Njegov post.⁶

Prenosi Muhammed, a.s.:

Postač ima dva obeseljenja - obeseljenje prilikom mršenja (iftāra), i obeseljenje prilikom susreta s Gospodarom svojim.⁷

I kaže Alejhisselam:

Sve ima svoja vrata, a vrata robovanja Bogu (ibâdet) jesu post.⁸

I kaže Vjesnik, a.s.:

Spavačev san robovanje je Bogu.⁹

³ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Ebū Hurejre.

⁴ Ez-Zumer, 10.

⁵ Bilježe ga el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Ebn Hurejre. Ovaj hadis dio je prethodnoga.

⁶ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Sehla b. Sa'da.

⁷ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Ebū Hurejre.

⁸ Hadis bilježi Ibn Mubārek, u poglavljju "ez-Zuhd"; i Ebn eš-Séjh, u poglavljju "es-Sevâb"; prenoseći ga od Ebū ed-Derdâa, s slabim nizom prenosilaca.

⁹ Zabilježili smo ga u djelu Emâli s nizom koji čine Ibn el-Mugire el-Kavvâs od Abdullahe ibn Amra, s slabim nizom prenosilaca. Ne postoji druga predaja Ibn el-Mugire, izuzev s Abdullahom b. Amrom. Hadis bilježi i Ebū Mensûr ed-Dejlemi u djelu Musnedul-firdevs, prenoseći ga od Abdullahe b. Ebu Evfâ, no u tome nizu

Ebn Hurejre prenosi od Alejhisselama da je rekao:

Kada nastupi mjesec ramazan, pootvaraju se vrata Dženneta, pozatvaraju se vrata Vatre, a šejtani se okuju. Pozove pozivač: "Ti koji tražiš dobro pohiti! Ti koji tražiš zlo, prođi se!"¹⁰

Riječi Uzvišenoga Boga:

Jedite i pijte radosni, za ono što ste u danima minulim zaradili!¹¹

Veki' ovako tumači: "Riječ je o danima posta, kada su ostavili jelo i piće."

Alejhisselam poredi sustezanje (*zuhd*) na ovome svijetu i post govoreći:

*Allah Uzvišeni poredi meleke (anđele) Svoje s pokornim mladićem pa kaže: "Mladiću, ti koji si ostavio Strasti Svoje radi Mene, ti koji Meni žrtvuješ mladost svoju, kod Mene si kao neki od meleka Mojih."*¹²

O postaču Alejhisselam veli:

*Kaže Uzvišeni Allah: "Pogledajte Moga roba, meleki Moji, ostavio je Strasti Svoje, slasti, jelo i piće zbog Mene."*¹³

O riječima Uzvišenoga:

I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju,¹⁴ rečeno je: "To što su činili jeste post, budući da je rečeno: 'Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni'"

Postaču će se nagrada u potpunosti dati, otkupit će mu se

nalazi se i Sulejman b. Amr en-Nehai, a on se ubraja u lašce.

¹⁰ Hadis bilježi et-Tirmizi i smatra ga neobičnim (garib). Hadis bilježe i Ibn Mâdže i el-Hâkim, a niz prenosilaca ocjenjuju vjerodostojnim na osnovu uvjeta el-Buhârija i Muslîma, a prenose ga od Ebû Hurejre. Osnova hadisa nalazi se kod el-Buhârija i Muslîma, izuzev dijela: "Pozove pozivač..."

¹¹ El-Hâkka, 24.

¹² Hadis bilježi Ibn Adijj, prenoseći ga od Ibn Mesûda, sa slabim nizom prenosilaca.

¹³ Hadis se nalazi u zbirkama čiji su autori el-Buhâri i Muslim, koji ga prenose od Ebû Hurejre, s tim da nema riječi: "...meleki Moji."

¹⁴ Es-Sedžda, 17.

post, i to nije nikakava fantazija ni nagađanje. Tako treba biti jer je post Njegov, zbog Njega je vrijedan. Iako su svi vidovi robovanja Njegovi, kao što je Ka'ba vrijedna jer je Njegova, kao i sva Zemlja, zbog dvije stvari post je poseban.

Prva stvar jeste to što je post suzdržavanje i ostavljanje. U svojoj biti on je tajan, ništa se od njega ne pokazuje. Sva druga tijela pokoravanja Bogu javna su, izložena, ljudi ih vide, a post vidi samo Allah Silni i Veličanstveni. Post je stvar skrivenosti i apsolutnoga strpljenja.

Druga stvar kojom se post ističe od ostalih vidova pokoravanja Bogu dragome jeste to što je post savladavanje Allahovoga neprijatelja. Strasti su oruđe prokletoga šejtana, a jačaju konzumiranjem jela i pića. Zato kaže Alejhisselam:

*Uistinu, šejtan kola Ademovim potomcima poput kolanja krvi,
pa mu suzite puteve glađu.*¹⁵

Zato je rekao Alejhisselam hazreti Aiši:

Stalno kucaj na vrata Dženneta! Ona reče: "A čime?" Alejhisselam odgovori: *Glađu.*¹⁶

Ako Bog da, govorit ćemo o vrijednostima gladi u poglavljju "Proždrlivost i lijek od te propasti".

Post ima naročito svojstvo, a to je pokoravanje šejtana, zatvaranje njegovih putâ, suzbijanje njegova kolanja. Naročitost je uzrokovana vezom sa Silnim i Veličanstvenim Bogom jer pokoravanje Allahovoga neprijatelja znači pomaganje Allahu, uzvišen neka je On, a ko pomaže Allahu dobija Allahovu pomoć, kako kaže Jedini:

*Ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše
učvrstiti.*¹⁷

Početak ovoga odnosa jeste trud roba a naknada je Allahova uputa, zato je rekao dragi Bog:

¹⁵ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Safije, ali bez riječi: "...pa mu suzite puteve glađu."

¹⁶ Ovaj hadis nisam mogao pronaći.

¹⁷ Sura Muhammed, 7.

*One koji se budu zbog Nas trudili Mi ćemo, sigurno, putevima koji Nama vode uputiti.*¹⁸

I rekao je:

*Allah neće izmijeniti jedan narod dok on säm sebe ne izmijeni.*¹⁹

Ta izmjena odnosi se na mnoštvo strasti, bujna ispasišta i staništa. Sve dok su plodna, šejtani će navraćati, a kada oni navraćaju, neće se Uzvišeni Allah razotkriti robu, niti će mu omogućiti Svoje viđenje.

Kaže Alejhisselam:

*Da šeitan ne kruži oko srca Ademovih potomaka, vidjeli bi melekutska prostranstva.*²⁰

Zbog svega ovoga post predstavlja vrata robovanja Bogu dragome i štit. Pa kada su njegove vrijednosti tako veličanstvene, onda moramo objasniti izvanske i unutarnje uvjete posta, navodeći njegove osnove i sunnete, te unutarnje uvjete, a sve kroz tri potpoglavlja.

Izvanski vadžibi i sunneti te obaveze u slučaju prekida posta

Sedam je izvanskih vadžiba posta.

Prvi vadžib, jeste promatranje, iščekivanje početka mjeseca ramazana. To znači očekivanje pojave mlađaka (*hilāl*). Ukoliko je oblačno, onda se računa da (prethodni) mjesec šaban ima trideset dana.

Kada kažemo "viđenje" (*ru'ja*), mislimo na saznanje, a saznanje o viđenju mlađaka dokazuje se svjedočenjem jedne pravedne osobe. Međutim, utvrđivanje viđenja mlađaka, koje

¹⁸ Sura El-Ankebūt, 69. Uslijed konteksta na ovome mjestu smo malo odstupili od Korkutova prijevoda.

¹⁹ Sura Er-Ra'd, 11.

²⁰ Hadis bilježi Ahmed, prenoseći ga od Ebū Hurejre.

označava početak mjeseca ševvala,²¹ određuje se isključivo na osnovu svjedočenja dvije pravedne osobe, a sve iz predostrožnosti prema pravilnome robovanju Bogu dragome.

Ko čuje pravednu i pouzdanu osobu kako tvrdi da je vidjela mlađak, a i sâm je smatra iskrenom, dužnost mu je postiti, makar kadija (sudija) i ne donio odluku o početku posta. Stoga, svaki rob u sličnim situacijama treba slijediti ono što mu njegov razum nalaže.

Ukoliko mlađak bude viđen u jednome gradu, a u drugome ne, a među njima je razdaljina manja od dva dana hoda, svima je obaveza početi s postom. No, ukoliko je razdaljina među njima veća, tada se svaki grad orijentira prema sebi. U tome slučaju obaveza se ne odnosi na sve.

Drugi vadžib je odluka (*nijjet*). Mora se svake večeri, po noći, zanijetiti, konkretno i čvrsto. Doneće li osoba jednom odluku o postu kompletnoga mjeseca ramazana, a ne uoči svakoga dana, neće joj biti ispravno. Eto, na to mislimo pod pojmom "svake večeri". Odluči li po danu donijeti *nijjet* o postu, neće joj biti ispravan post, niti mjeseca ramazana niti post koji je stroga obaveza (*fard*), izuzev dobrovoljnoga posta (*savm tetavvu'*). Na to mislimo pod pojmom "po noći". Bilo da zanijeti post općenito bilo da zanijeti farz općenito, neće joj biti ispravno sve dok ne zanijeti konkretno post mjeseca ramazana, kao strogu Allahovu obavezu.

Ako se odluči u noći za koju se sumnja da označava početak mjeseca ramazana (*lejletuš-šeck*) postiti sutrašnji dan, ukoliko je riječ o mjesecu ramazanu, tada joj odluka nije ispravna jer nije "čvrsta", izuzev ako se radi o oslanjanju na izjavu svjedoka da je sigurno vido mlađak.

E sad, mogućnost greške pravedne osobe ili lažne izjave ne kvare čvrstu odluku niti oslanjanje na prethodno stanje, kao što je noć za koju se prepostavlja da je to završetak mjeseca ramazana. Sve ovo, dakle, ne kvari čvrstinu odluke. Čak ni oslanjanje na vlastito promišljanje (*idžtihād*), naprimjer, zatvorenika u tamnici,

²¹ Mjesec koji slijedi nakon mjeseca ramazana. (op.prev)

ukoliko osoba smatra da počinje mjesec ramazan. Tako sumnja ne utječe na odluku. Međutim, ukoliko osoba nije sigurna u noći za koju se prepostavlja da je to početak mjeseca ramazana, čvrstina iskazane namjere neće mu koristiti jer je mjesto donošenja odluke srce. U njemu ne može doći do formiranja čvrste odluke ukoliko postoji sumnja, kao kad bi osoba rekla u toku mjeseca ramazana: "Postit ću sutra ako bude mjesec ramazan"; ovo neće šteti postu jer je to samo puka izjava, a mjesto donošenja odluke ne trpi dvoumljenje, već samo izričitost, a on zna da je sutra mjesec ramazana.

Ko nanijeti po noći, a potom nešto pojede prije nastupa zore, namjera mu neće biti pokvarena, kao ni ženi koja zanijeti u vremenu menstruacije, pa joj prestane prije zore - post joj je valjan.

Treći vadžib, jeste suzdržavanje od unošenja stvari u stomak namjerno, s tim da je osoba svjesna da posti. Post će osobi, znači, biti pokvaren ukoliko nešto pojede, popije, ukapa lijek kroz nos ili uradi klistir. S druge strane, post neće biti pokvaren ukoliko poteče krv, ukoliko se pusti krv (*hidžāma*), podvuče surma, stavi štapić u uho ili mokraćni kanal, izuzev ako se nakapa tečnosti koja dođe do mokraćne bešike. Isto tako, post neće biti pokvaren onim što dospije u unutrašnjost čovjeka nemjerno, kao što su prašina, muha ili manja količina vode koja ude prilikom ispiranja usta. Omrsit će se samo ako mu previše vode od ispiranja usta uđe jer je tada riječ o nemaru. Na to smo ciljali riječju "namjerno".

Rekli smo: "...s tim da je osoba svjesna da posti" jer se time iskijučuje zaborav. Naime, osobi neće biti pokvaren post ako nešto nemjerno pojede.

Ko nešto pojede na početku ili na kraju dana, a potom ustanovi da je jeo u vrijeme posta, slijedi mu obaveza napaštanja. Međutim, ako osoba stvarno vjeruje nakon što je dobro promislila da nije jela u vrijeme posta, tada nema obavezu napaštanja. Sve u svemu, osoba ne treba jesti ni početkom ni krajem dana izuzev nakon što dobro promisli i uvjeri se da nije vrijeme posta.

Četvrti vadžib, jeste suzdržavanje od spolnoga općenja. Definicija spolnoga općenja jeste ulazak glavića u vaginu. Ukoliko

do seksualnoga odnosa dođe iz zaborava, post nije pokvaren. Ukoliko do spolnoga odnosa dođe po noći, ili osoba polucira u snu, i probudi se džunup u vrijeme posta, to se neće smatrati mršenjem. Ukoliko osvane zora, a osoba upravo u to vrijeme ima spolni odnos, te ako odmah prekine spolni odnos, post će joj biti ispravan. Ukoliko pak nastavi s odnosom, post je pokvaren i nastaje obaveza otkupa (*keffāra*).

Peti vadžib, jeste suzdržavanje od ejakulacije. Ejakulacija je namjerno izbacivanje sperme, bilo spolnim odnosom bilo bez njega. Sve to prekida post.

Post neće biti prekinut poljupcem supružnika ili zajedničkim boravkom u postelji ukoliko ne dođe do snošaja. No, ovo je pokuđeno (*mekrūh*), izuzev ako se radi o starijoj osobi ili osobi koja u potpunosti vlada svojim nagonima. Poljubac ništa ne smeta, s tim da je bolje i od toga se suzdržati. Ukoliko osoba prepostavlja da poljubac može dovesti do ejakulacije, pa poljubi supružnika i izbaci spermu, post se smatra prekinutim, i to zbog nemara.

Šesti vadžib, jeste suzdržavanje od povraćanja. Povraćanje kvari post. No, ako ga povraćanje najednom spopadne, post neće biti pokvaren.

Ukoliko osoba proguta ispljuvak iz grla ili prsa, post neće biti pokvaren, po principu olakšice (*ruhsa*). Ali ako osoba proguta ispljuvak nakon što mu je dospio u usta, tada je post pokvaren.

Postoje četiri obaveze u slučaju prekida posta. Napaštanje (*kadā'*), nadoknadivanje (*keffāra*), otkup (*fidja*) i suzdržavanje (*imsāk*) od jela preostali dio dana, kao da je osoba stvarno postač.

Napaštanje je opća obaveza svakoga muslimana, pravno obavezujuće osobe (*mukellef*), koja nije postila, bez obzira da li je postojao razlog za to ili ne. Žena koja ima mjesecnicu napoštava, također, napoštava i otpadnik od vjere (*murted*). Nevjernik (*kāfir*), dijete i mentalno poremećena osoba (*medžnūn*) nemaju obavezu napaštanja.

Napaštanje nije uvjetovano vezanim napaštanjem propuštenih dana mjeseca ramazana, već osoba napašta kako hoće, odvojeno,

danas jedan dan, prekosutra drugi i slično, ili dan za danom.

Nadoknađivanje (*keffāra*) jeste obaveza samo u slučaju spolnoga odnosa. Obaveza keffareta ne postoji za masturbaciju, jedenje, pijenje i bilo šta drugo što nije seksualni odnos supružnikâ. Obaveza keffareta sastoji se u oslobođanju roba. Ako je to osobi preteško, onda prelazi u post dva mjeseca zajedno (bez pauze između njih). Ako ni to ne može, onda mora nahraniti šezdeset osoba koje su u potpunoj neimaštini, i to hraneći svaku pojedinačno.

Suzdržavanje preostali dio dana obaveza je osobi koja se namjerno omrsila ili se omrsila uslijed nemara.

Ovo nije obaveza ženi kojoj se menstruacija završi po danu, pa se očisti, niti putniku (*musāfir*) koji je na putu dugom najmanje dva dana hoda došao kući u vrijeme posta.

Obaveza suzdržavanja odnosi se i na osobu kojoj je jedna pravedna osoba posvjedočila viđenje mlađaka u danu za koji se ne zna pouzdano da je početak mjeseca ramazana (*jevmuš-šekk*).

Post na putu bolji je od mršenja, izuzev ako nije u stanju izdržati. Na dan kad kreće na put, a već je zapostio dok još bijaše u svome mjestu (*mukîm*), post će dovršiti. Također će post dovršiti ako je došao kući u stanju posta.

Što se tiče otkupa, on je obaveza trudnici i dojilji koje su mrsile, strahujući za zdravljе djeteta, i to za svaki dan po jedan mudd (koliko može stati u ruke) pšenice osobi koja je u potpunoj neimaštini (*miskîn*) uz napošćavanje. Izuzetno stara osoba ukoliko ne posti (zbog starosti) za svaki dan dat će iznos sadake u vrijednosti mudda.

Sunneta posta ima šest:

- 1) odgađanje sehura (jutarnjeg ručka pred post);
- 2) požurivanje s iftarom, mršenjem humrom ili vodom prije namaza;
- 3) neupotrebljavanje misvaka nakon što sunce pređe zenit;
- 4) činjenje dobrih dijela u mjesecu ramazanu, o čemu smo govorili u poglavljju o zekatu;
- 5) izučavanje Kur'ana;

6) povlačenje u i'tikaf u džamiju, posebno u posljednjih deset dana mjeseca ramazana, kao što je to bio običaj Allahova Poslanika, s.a.v.s.:

Kada bi nastupila posljednja trećina, smotao bi postelju, stegao haljetak, bio strožiji prema sebi i podstrekivao svoje ukućane.²²

Dakle, posebno bi ustrajavali u ibadetu, budući da u to vrijeme pada Noć sudbine (*Lejletul-kadr*), a, po većinskom mišljenju, ona pada u neparne dane, dok je najvjerovaljnije to prva, treća, peta ili sedma noć (zadnje trećine).

Preče je da se ova vrsta i'tikafa obavi u kontinuitetu, a ukoliko zanijeti zavjetni i'tikaf u kontinuitetu, bit će prekinut izlaskom iz i'tikafa bez nužde, kao što je npr. odlazak u posjetu bolesniku, na sud, dženazu, u posjetu, ili da bi obnovio abdest, gusul i sl. Ukoliko izade radi obavljanja nužde, kontinuitet neće biti prekinut, i tada može abdest uzeti u svojoj kući. Međutim, ne bi se trebao baviti nekim drugim poslom:

*Alejhisselam ne bi izlazio izuzev u nuždi, i ne bi se raspitivao za zdravje bolesnika izuzev onako u prolazu.*²³

Kontinuitet će biti prekinut dođe li do spolnoga odnosa, ali ne ako dođe samo do poljupca.

Nema smetnje da se osoba u džamiji uređuje, ili da sklopi brak, jede i spava, a zatim opere ruke u leđenu. Sve ovo osobi treba i u i'tikafu, koji se obavlja u kontinuitetu. I'tikaf neće biti prekinut ni ukoliko osoba iz džamije proturi jedan dio svoga tijela:

*Alejhisselam bi primakao glavu, a hazreti Aiša, koja bijaše u sobi, češljala bi ga.*²⁴

Kada osoba koja se nalazi u i'tikafu izade radi neke potrebe,

²² Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim (muttefekun alejhi), prenoseći ga od hazreti Aiše.

²³ Prvi dio hadisa bilježe el-Buhāri i Muslim (muttefekun alejhi), prenoseći ga od hazreti Aiše. Drugi dio hadisa bilježi Ebū Dāvūd, sa slabim nizom prenosilaca.

²⁴ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim (muttefekun alejhi), prenoseći ga od hazreti Aiše.

nakon povratka treba obnoviti nijet, izuzev ako nije zanijetio unaprijed deset dana ili slično. U svakome slučaju bolje je nijet obnoviti.

O tajnama posta i njegovim unutarnjim uvjetima

Postoje tri stupnja posta: post pûka (*umūm*), post posebnih (*husūs*) i post odličnika (*husūsul-husūs*).

Post pûka sastoji se u čuvanju stomaka i spolnoga organa od zahtijeva strasti, kao što smo to potanko objasnili.

Post posebnih sastoji se od suzdržavanja sluha, vida, jezika, ruke, noge i ostalih organâ od grijehâ.

Post odličnika jeste post srca od ljubljenja dunjaluka (ovoga svijeta) i dunjalučkih misli; to je sputavanje srca od svega, osim Allaha Uzvišenoga. U ovome smislu, čovjek će se omrsiti s mišljem, izuzev ako misli na Allaha Silnoga, Posljednji dan i ovaj svijet, ali samo o stvarima vjere jer to spada u područje ahireta (drugoga svijeta) a ne dunjaluka.

Velikani koji zavladaše svojim srcima kažu:

"Ko razmišlja po danu, za vrijeme posta, o tome šta će iftariti, piše mu se grijeh. Razlog ovoga jeste što je takav postupak znak maloga pouzdanja u Božije dobročinstvo, slaboga uvjerenja u obećanu opskrbu."

Ovo govorenje označava stupanj vjesnikâ, iskrenih i bliskih. Ne treba se zadržavati na detaljnном verbalnom opisu već treba obratiti pažnju na postizanje ovog stepena.

Ovaj post znači dostići vrhunac, željeti samo Allaha Jedinoga, ostaviti sve osim Njega, shodno riječima:

Reci: "Allah!" Zatim ih ostavi neka se lažima svojim zabavljaju."²⁵

Post posebnih jeste post dobrih, čuvanje organâ od grijehâ, a upotpunjava se sa šest stvari.

²⁵ Sura El-En`ām, 91.

Prva stvar je obaranje pogleda, nastojanje da čovjek ne pilji u ono što je loše i pokuđeno te u sve što mu okuplja srca i odvraća od sjećanja na Allaha zazivanjem Njegovih lijepih imenâ (*zikr*). Alejhisselam kaže:

Pogled je jedna od otrovnih strijela Iblisa, Allah ga prokleo. Pa ko se toga prođe strahujući od Allaha dragog, Allah će mu dati vjerovanje (*imān*) čiju će slast osjetiti u srcu.²⁶

Džābir prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, a.s., rekao:

*Pet stvari mrsi postaća: laž (kezib), ogovaranje (gība), prenošenje ružnih riječi o drugome (nemīma), lažna zakletva (jemin kāziba) i strastven pogled (en-nezar bi šehva).*²⁷

Druga stvar jeste čuvanje jezika od blebetanja, laži, gibeta, nemimeta, bestidnosti, mržnje, prepirke i svađe. Obaveza je postaća šutjeti, zaokupiti se zikrom i učenjem Kur'an-a. To znači post jezika. Sufjān kaže: "Ogovaranje kvari post." Predaju bilježi Bišr b. Hāris.

Lejsî prenosi od Mudžāhida: "Dva svojstva kvare post: ogovaranje i laž."

Alejhisselam kaže:

*Post je štit (džunna). Kada je neko od vas postač, neka se ne prepire i ne glupira. Ako se neko želi s njime posvađati ili ako ga grdi, neka kaže: "Postač sam, postač sam!"*²⁸

U predaji je zabilježeno:

"Dvije žene postiše u vrijeme Allahovoga Poslanika, alejhisselam. Plaho ih spopadoše glad i žeđ pred istek dana da haman prekinuše post. Poručiše Muhammedu, a.s., da im dozvoli da se omrse. Alejhisselam im posla posudu i reče: *Reci objema da unutra povrate ono što su pojele.* Povrati jedna, pola povraće bijaše crvena krv i svježe meso. Druga Povrati to isto. Posuda se napuni. Začudiše se ljudi pa reče Poslanik, a.s.: *Zapostile su onim što im je Uzvišeni Allah dozvolio, a mrsiše se onim što im je Allah Silni zabranio.*

²⁶ Hadis bilježi Hākim i ocijenjuje niz prenosilaca kao vjerodostojan, prenoseći hadis od Huzejfe.

²⁷ Hadis bilježi el-Ezdi, u djelu Duafā, a prenosi ga Džābān od Enesa.

²⁸ Hadis bilježe el-Buhāri i Muslim, prenoseći ga od Ebū Hurejre.

*Sjedile su jedna s drugom i ogovarale ljude, i evo mesa koje su tako pojele.*²⁹

Treća stvar, čuvanje sluha, suzdržavanje od slušanja svake pokuđenosti jer sve što je zabranjeno govoriti zabranjeno je i slušati. Zato je Uzvišeni Allah izjednačio onoga koji sluša nevaljalo i onoga koji jede nedozvoljeno:

*Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu.*³⁰

*Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju.*³¹

Zabranjeno je (harām) ne reagirati kada se neko ogovara:

*Tada ste kao i oni.*³²

Zato je rekao Alejhisselam:

*...Obojica, i onaj koji ogovara i onaj koji sluša čine grijeh.*³³

Četvrta stvar, suzdržavanje svih ostalih organâ od griješenja, ruku i nogu od pokuđenoga i stomaka od mršenja u vrijeme za koje nismo sigurni da nije vrijeme posta.

Post ne znači suzdržavanje od dozvoljene hrane a mršenje haramom (zabranjenim). Takav je postač kao osoba koja gradi kuću, a ruši grad. Halal hrana šteti ako se previše uzima, a nije štetna po sebi. Post znači smanjenje njenoga uzimanja. Ostavljanje preobilnoga uzimanja lijekova iz straha da čovjeku ne naudi a uzimanje otrova prava je budalaština. Haram je otrov koji uništava vjerovanje. Halal je lijek koji koristi ako se malo uzima, a šteti ako se uzima mnogo. Svrha je posta smanjenje uzimanja i halala.

Rekao je Alejhisselam:

Koliko samo postačâ od svoga posta nemaju ništa izuzev

²⁹ Hadis bilježi Ahmed, prenoсеći ga od Ubejda, hizmećara Allahovoga poslanika Muhammeda, a.s. U nizu prenosilaca ima jedna nepoznata osoba (*medžhîl*).

³⁰ Sura El-Mâ'ida, 42.

³¹ Sura El-Mâ'ida, 63.

³² Sura Eln-Nisa', 140. (Na ovome mjesto odstupili smo od prijevoda rahmetli Korkuta.)

³³ Hadis je neobičan i usamljen (garib). Bilježi ga et-Taberâni, prenoćeći ga od Ibn Omera, sa slabim nizom prenosilaca.

*gladi i žedi.*³⁴

Neki tumače da su to oni koji se mrse haramom. Drugi smatraju da su to oni koji se suzdržavaju od halala a mrse se ljudskim mesom, ogovarajući, što je zabranjeno. Treći, opet, kažu da su to oni koji ne čuvaju svoje organe od grijeha.

Peta stvar, da se ne uzima prekomjerno dozvoljene hrane u vrijeme iftara, toliko da bi se napunio stomak, a nema napunjene posude, Allahu dragome, mrže od stomaka prepunjene, halal-hranom. Kako će post savladati Allahovoga neprijatelja i slomiti strasti kada postač tokom mršenja naknadi svu hranu koja ga je mašila po danu, štaviše, i poveća količinu jela i pića? Takav običaj ustalio se, pa se raznovrsna hrana spremu u mjesecu ramazanu i jedu se takva jela kakvih nema u drugim mjesecima. Zna se da je cilj posta pražnjenje stomaka od hrane, slamanje strasti i jačanje duše u bogobojaznosti. Kada osoba ništa ne jede po danu, sve do večeri, pa se strasti uzburkaju i planu, a potom čovjek pojede raznovrsne pripremljene slastice i napije se, slast se još više pojača, strast ojača i dostigne mjeru koju ne bi dosegla da nema takvoga ponašanja.

Duh posta i njegova tajna jesu slabljenje snage šejtanova sredstva za vraćanje čovjeka zlu. Tako nešto može se postići isključivo smanjenjem uzimanja hrane, a to znači jesti po noći koliko bi normalno jeo da ne postiš. Ukoliko se po noći nadoknadi ono što se nije jelo po danu, post nema koristi. Čak, od edeba je i ne povećavati spavanje po danu kako bi se osjetili glad i žed, kako bi se osjetilo gubljenje snage, čime se čisti srce. To se nastavlja i po noći sve dok se čovjek ne poboji da neće moći obaviti noćni namaz i svoje virdove (redovne dobrovoljne ibadete), sve to da šejtan ne bi više kolao srcem, a što će čovjeku omogućiti da vidi nevidljive nebeske svjetove (*melekut*).

Noć sudbine (*Lejletul-kadr*) označava noć u kojoj se otkriva nešto od svijeta melekutskoga, na to se misli u riječima:

Mi smo ga počeli objavljivati u noći Kadr.³⁵

³⁴ Hadis bilježe en-Nesāī i Ibn Mādže , prenoseći ga od Ebū Hurejre.

Pa ko prostor između svoga srca i svojih prsa ispunи sepetom hrane bit će od te noći zaklonjen. A ni onome ko se kutariše običajâ obilnoga iftarenja to neće biti dovoljno za podizanje zastora sve dok se ne oslobodi svih željâ, osim želje za Allahom, Uzvišenim, Jedinim. A početak svega toga jeste smanjenje količine hrane. O tome ćemo dosta pričati u poglavlju o jelu, ako Bog da.

Šesta stvar, da srce postača nakon iftara bude okrenuto razmišljanju, da kuca između straha (*havf*) i nade (*redžā*) jer ne zna da li mu je post kabul (prihvaćen), čime bi se ubrojio među one bliske (mukarrebûn), ili mu je post odbijen, čime bi se ubrojio među osobe Allahu Silnome mrske (*memkūtūn*). Ovako se treba ponašati nakon završetka svakoga oblika robovanja Bogu dragome.

Prenosi se da je Hasan b. Ebu Hasan el-Basri prošao pored nekih ljudi koji se smijaše. Na to reče: "Allah Silni i Uzvišeni učinio je mjesec ramazana bojilištem Svojih stvorenja. U njemu se stvorenja trebaju takmičiti u poslušnosti Bogu dragome, pa jedni pobjede i time dosegnu uspjeh, a drugi izgube i time odu u propast, pa se treba čuditi osobi koja se smije i igra u danu kada oni koji prednjače dobijaju, a oni koji negiraju propadaju. A Boga mi dragog, kada bi Allah Jedini digao koprenu (zastor), osoba koja čini dobra djela zaokupila bi se dobrom, a osoba koja čini zlo zaokupila bi se zlom", tj. radost osobe kojoj je post prihvaćen odvratio bi je od igre, a tuga osobe kojoj je post odbijen spriječila bi je da se smije.

Prenosi se od el-Ahnefa b. Kajsa da mu je neko rekao da je veoma star te da će ga post još više oslabiti, na što je odgovorio: "Post razumijevam kao dugačak put. Strpiti se u poslušnosti Silnome Allahu lakše mi je nego Strpiti se u Njegovoj kazni."

Eto, to je unutranje značenje posta. A ako prigovoriš, fakihi (islamski pravnici) kažu da je ispravan post osobe koja se ograniči samo na suzdržavanje od strasti stomaka i spolnoga organa, šta je sad to?

Vidi, islamski pravnici koji se bave izvanskom stranom

³⁵ Sura El-Kadr, 1.

Šerijata ustanovili su izvanske uvjete s dokazima slabijim od dokazâ koje smo prethodno naveli ubrajajući ih u unutarnje uvjete, posebno gibeta i slično. Islamski pravnici ističu one obaveze koje neće teško pasti pûku (*umûm*), velikome broju nemarnih (*gâfilûn*), među njima onih koji imaju snažnu vezu s ovim svjetom. Međutim, učenjaci koji se bave onim svjetom zaokupljeni su prihvatanjem posta, prihvatanjem koje dovodi do postizanja smjeranoga dospijeća (*vusûl*). Ti učenjaci shvataju da je cilj posta kićenje jednom od osobinâ Uzvišenoga Allaha osobinom samedijeta,³⁶ slijedeњe melekâ u obuzdavanju strasti, koliko je to moguće, jer su meleci (andeli) bezgriješni. Čovjek se nalazi na stupnju iznad životinje jer posjeduje svojstvo razbora koji prosvijetjava put slamanja strasti, a na stupnju ispod melekâ, jer ga strasti obuzimaju, i on se protiv njih bori. Kad god osoba utone, preda se strastima, padne u svijet najnižih bićâ i približi se položaju životinjâ. A kad god potčini strasti, izdigne se u viši svijet, svijet illijjûn,³⁷ stupanj melekâ. Meleci su bliski

³⁶ "Rob je opisan kao da posti te mu je tim svojstvom (atributom) dato ime 'postač'. Nakon što je utvrđio to svojstvo kod roba, Uzvišeni Allah oduzima mu ga i pripisuje ga Sebi. Kaže: 'Post je Moj', pod čime se podrazumijeva svojstvo bezvremenske samodostatnosti (*sifa samedijja*). Rob se odvaja od hrane. 'Post je samo Moj makar te Ja njime opisao. Opisao sam te s određenim ograničenjem kvalifikativa 'odvajanje', a ne s punom transcendencijom (*tenzîh*) koju Moja veličanstvenost zahtijeva. Zato rekoh: 'Naknadit'ću mu to.'"

Allah dragi nadoknađuje postačev post ukoliko se post poveže s Gospodarem te robu pripisuje atribut posta jer 'Onoga Kome niko ravan nije' (*es-Samed*) može primijetiti jedino onaj koji ništa tako nema. Zato je rekao Ebu Talib el-Mekki, sultan onih koji kušaše (*zevk*): 'onome ko kuša na svome duhovnom putu to mu je naknada.'" Vidi: Ibn Arebi, el-Futûhât el-Mekkija, Darul-kutubil-ilmijja, Beirut, tom I, str. 724.-795. (nap. prev.)

³⁷ Illijjûn je naziv za Knjigu - brojevima ispisano. Tumačeći kur'anske stavke koji govore o Illijjunu, Ibn Arebi kaže: "Zbilja, u Illijjunu je knjiga čestitih, tj. svi zapisani oblici djela sreće, radosti njihovih svjetlosnih duša i dobra koja stekoše, sve se to nalazi u Illijjunu; Illijjun je nešto suprotno Sidždžinu, i po užvišenosti i po veličanstvenosti svoga položaja, defter, bilježnica, djela dobrih osoba, kao što je rečeno: **a šta je Illijjun - znadeš li ti? Knjiga - brojevima ispisana**, časno mjesto pobrojanih oblika njihovih djela koje čine nebeska tijela i osnovni elementi

Allahu, dželle šānuhu, pa ko ih slijedi i okiti se njihovim svojstvima bit će blizak Bogu dragome, poput melekâ. U ovome smislu, imitirajući bliske postiže se bliskost, jer bliskost ne znači blizinu mjesata već osobinâ.

Ako je ovo tajna posta, po mišljenju ljudi koji zagospodariše srcima svojim i onih koji slijede ljepote srca, pa kakva je korist od odgađanja jela a potom konzumiranja svih vrstâ hrane navečer uz potpuno predavanje strastima? Ako to ima smisla, kakvo je onda značenje riječi Alejhisselama:

Koliko samo ima postača koji od svoga posta imaju samo glad i žed!

Stoga je rekao Ebū ed-Derdā: "Kako li je samo lijep san razboritih ljudi i njihovo jedenje! Kako samo svojim ponašanjem ukazuju na mahane posta budalâ. Jedna zera bogoslužja osobe koja vjeruje i Boga se dragog boji vrednija je i veća od bogoslužja veličine planine koje prakticiraju zastranjeli."

Tako jedan od učenih kaže: "Koliko samo postača mrsi, a koliko samo mrsitelja posti!" Mrsitelj koji posti jeste osoba koja čuva svoje organe od griješenja, a jede i piće. S druge strane, postač koji mrsi osoba je koja gladuje i žedni, a organima pušta na volju.

Shvatajući značenje i tajnu posta, spoznajemo da je onaj ko se suzdržava od jela i spolnoga općenja, a mrsi raznolikim grijesima poput osobi koja pere po tri puta dijelove tijela prilikom uzimanja abdesta, što je, sa strane gledano, dobro, ali koja nije učinila ono bitnije, a to je gusul (obavezno pranje nakon spolnoga odnosa i poluciranja). Toj se osobi namaz ne prihvata. A onaj ko se mrsi hranom, a posti svojim organima od pokušenih stvari sličan je osobi koja čini gusul - njoj se namaz prihvata, ako Bog da, jer je zadovoljio osnovu, makar izostavio pohvalne popratne radnje. A onaj ko ispunjava oba sličan je osobi koja svaki dio tijela gusul učini, i to

čovjeka! **Nad njom bđiju oni Allahu bliski**, dakle ovo mjesto nastanjuju naročiti Allahovi odabranici, oni koji spoznaše tevhid Biti." Ibn Arebi, Tefsir, tom II, str. 415. (nap. prev).

po tri puta. Sve je upotpunila, i osnovno i popratno. Rekao je Alejhisselam:

*Post je povjerenje (emānet), pa čuvajte ono što vam je povjerenovo!*³⁸

Kada su objavljene Riječi Uzvišenoga:

*Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate,*³⁹

Alejhisselam je stavio ruku na svoje uši i na oči i rekao:

*Sluh je povjeren, i vid je povjeren.*⁴⁰

Ako sve ovo nije od emanetâ posta, zašto je Poslanik, a.s., preporučio da se kaže u slučaju grđenja: "Ja sam postač", tj. zavjetovao sam se čuvati svoj jezik, pa kako onda da sebi dam slobodu da ti odgovorim? Dakle, jasno je da svaki oblik služenja Bogu dragome ima svoj zāhir (izvanski aspekt) i svoj bātin (unutarnji aspekt), lјusku i srčiku. Lјuska ima svoje slojeve a svaki sloj ima svoje opne. Sada je na tebi izbor - da se zadovoljiš lјuskom na uštrb srčikâ, ili da se prikloniš osobama koje zavladaše srcima.

³⁸ Hadis blježi el-Harāiti u poglavlju "Mekārimul-ahlāk", prenoseći ga od Ibn Mesūda, dobrim nizom prenosilaca (hasen).

³⁹ Sura En-Nisa', 58.

⁴⁰ Hadis bilježi Ebū Dāvūd, prenoseći ga od Ebū Hurejre ali bez riječi: "Sluh je povjeren".